

mig gestalt istället för den nu brukliga bukettformiga anhopningen av brokiga blommor med granna band.

En annan del av utställningen behandlade oskicken i samband med handeln av gravvårdar. De mest taktlösa metoder tillämpas för att sprida gravstenar av i högsta grad okonstnärligt slag, för att inte tala om anordnandet av hela gravar med stenbarriärer o. d. Vi måste förbigå detta dystra kapitel, som är väl känt även i Sverige. F. n. är det väl så, att reformvännernas svåraste fiender äro tillfinnandes bland stenhuggerifirmornas representanter.

Mycket skulle vara att tillägga inte bara om denna lärorika utställning utan om många andra av Kunst-Diensts arbeten. I förbigående kan t. ex. erinras om det stora arbete man nedlagt på utgivandet av konstnärligt värdefulla konfirmationsblad — minnesblad för konfirmander, vilka prästerna giva sina nattvardsbarn. Institutionens arbete med den typografiska utstyrseln till den nya evangeliska rikspsalmboken behandlas på annan plats i detta häfte av denna tidskrift. Till slut måste också Kunst-Dienst stora bildarkiv omnämnas, omfattande över 8.000 bilder av moderna kyrkor och inventarier.

Ovanstående skildring har endast kunnat dröja vid några av de större arbeten, som Kunst-Dienst utfört. Här har helt förbigåtts den dagliga tjänsten på byrån med granskningar av nya förslag till kyrkor och inventarier eller med råd och anvisningar rörande allt, som sammanhänger med kyrklig konst. Det är i sanning betydelsefulla uppgifter, som här förverkligas inom ramen av evangelisk kyrkokonst.

Bengt Cnattingius.

Engelska kyrkomusiker ¹⁾.

Thomas Tallys.

Thomas Tallys, eller Tallis som han mestadels skrives, föddes omkring 1510—15, och var således samtida med Vincenzo Gallilei (1533—1600) och Orlando di Lasso (1532—94). Han räknas allmänt till de stora inom engelsk kyrkomusik och har blivit kallad: »Engelska körsångens fader». Under några år var han organist i Waltham Abbey, men som så många andra vid denna tidpunkt förlorade han sin tjänst vid klostrens upplösning (1540). Kort därpå blev han medlem av Chapel Royal (som organist). Denna befattning innehade han ända till sin död, 1585. (Se: Tidskr. f. kyrkomusik och sv. gudstjänstliv, 15 juni 1935, sid. 84).

¹⁾ Denna uppsats utgör fortsättning av en artikelserie, vars sista del infördes i augustinumret 1935.

Man förmodar, att hans personliga böjelse låg åt den gamla trosbekännelsen, vilket bäst framgår av att han, ända till några få år före sin död, med förkärlek bibehöll latinska texter i sina kyrkliga verk.

Tallys ansågs vara en god lärare, och bland hans elever må nämnas den store kyrkomusikern *William Byrd*. Denne föddes troligen 1543 och blev elev hos Tallys omkring 1557—58. Senare samarbetade dessa båda och utgävo bl. a. »*Cantiones Sacræ*», vilket innehöll 34 motetter; 16 av Tallys och 18 av Byrd, jämte 3 lovsånger samt slutligen en motett komponerad av dem båda gemensamt. Denna senare var försedd med latinsk text, vilken sedan blivit översatt till engelska.

1560—63 skrev Tallys åtta melodier och fyra eller fem anthems för Days: »*Morning and Evening Prayer and Communion*», och sin: »*Whole Psalter*», även kallad: »*Archbishop Parker's Psalter*». En av dessa melodier är den numera så populära aftonhymnen: »*Glory to Thee, my God, this night*». Melodien låg i tenoren. Formen är kanon, och denna upprepas ej blott i oktaven med början på femte tonen, utan även en annan kanon kan uppstå genom att läsa melodien upp och ned med början på 5:te tonen, och naturligtvis också genom att läsa melodien baklänges. Endast på ett ställe uppstå oktavparalleller. Bland denna samling melodier ingår också: »*Come, Holy Ghost, eternal God*», vilken numera är känd som: »*O, Holy Spirit, Lord of Grace*». (No. 208 i *Hymns Ancient and Modern*).

Barnard upptog elva sånger av Tallys i sin bok: »*Selected Church Music*», vilken utgavs i flera delar 1641. Av dessa har Boyce uttagit två, av vilka den ena är en anthem: »*I call and cry*». Den är femstämmig och uppbyggd på latinska texten: »*O Sacrum Convivium*» i *Cantiones Sacræ*, vilken utkom 1575—76. I originalet står den i g. Den inledes av en imiterande tongång på sex takter följd av en andra av samma längd, samt en tredje på fem takter, och en fjärde och femte på vardera sju takter. Vid sjätte frasens början, (32:dra takten) inträder en ny tongång på 14 takter, vilken upprepas och leder till en plagal kadens.

De hittills omnämnda verken ha alla utgivits under Tallys livstid utom musiken till den engelska mässan. Det är omöjligt att här uppräknat alla hans verk, av vilka ett stort antal endast finns i manuskript. Bland hans utgivna arbeten må nämnas en vacker mässa i F, som utgivits av Doktor Terry i Westminster Cathedral (Breitkopf & Härtel), men ett återstår att analysera, nämligen motetten: »*Spem in alium non habui*», för åtta femstämmiga körer (eller 40 stämmor allt som allt). Det är ett underbart arbete. Stämmorna äro kontrapunktiska och individuella och där är stor skillnad på antifonala delar. Första frasen, imiterad i kvinten sjunges av kör I, sedan upprepas den av kör II och följes av kör III och IV. Nu inträder kör V med en ny fras som imiteras av kör VI, VII och VIII efterföljt av en tuttifras för alla körer.

En tredje och fjärde fras följa på samma sätt och avslutas av en 40-stämmig kadens. En hel serie antifonala tongångar följer härpå med hastigare tidsvärden och uppbyggda på femte och sjätte fraser. Denna serie leder till en fyrtiostämmig kadens på 34 takter, vilken giver motetten en glansfull avslutning. Verket har bl. a. uppförts 1835, 1836; 1879 i St. James's Hall, 1898 av Incorporated Society of Musicians i London.

Bland Tallys mera kända verk må här vidare omnämnas hans justämmiga kanon: »Miserere Nostris», vilken senare återutgivits av Hawkins. Ett annat bra körverk är hans femstämmiga: »Lamentation».

Dr. Walker jämför Tallys med Palestrina i sin: »History». Särskilt gäller denna jämförelse hans anthem: »I call and cry» men — Tallys namn är också ofta utsatt för satir när hans 40-stämmiga motett omtalas. I själva verket var han långt ifrån pedantisk, men fylld av en sann känsla för kyrkomusiken.

En tämligen fullständig förteckning över Tallys verk återfinnes i Grove's Dictionary. Det finns även några stycken tillskrivna Tallys och arrangerade för orgel i »The Mulliner Book» cap. XVI.

William Byrd.

1543 föddes William Byrd och lär ha börjat sin musikaliska bana som korgosse i St. Paulskatedralen i London. Senare studerade han för Tallys och 1563 finna vi honom som välbeställd organist i Lincolns domkyrka. Här tycks han ha stannat till 1572. Under tiden hade han (1569) blivit medlem av Chapel Royal, varest han skulle spela orgeln tillsammans med Tallys.

Förutom förut omtalade »Cantiones Sacrae» utkommo: »Songs of Sadness and Pietie, made into Musicke of five parts», en del psalmer och sonetter 1588. Påföljande år utkommo: »Songs of Sundrie Natures, some of Grauitie, and others of Mirth, fit for all companies and voyces», och »Liber Primus Sacrarum Cantionum Quinque Vocum», samt år 1591: »Liber Secundus Sacrarum Cantionum».

Härav framgår, att denna period av Byrd's verksamhet sammanfaller med senare delen av Palestrinas. (omkring 1526—94). 1578 finna vi Byrd i Harlington, varest han med all sannolikhet stannade till 1593, då han flyttade till Stondon i Essex. Här skrev han: »Gradualia», en samling motetter för hela det romerska kyrkoåret. I verkets första del finna vi: »Turbarum Voces», ett responsorium som senare återutgivits av Novello (1899).

1611 publicerade han tillsammans med Orlando Gibbons och John Bull: »Parthenia», en samling andlig musik. Fyra andliga sånger: »Teares or Lamentacions of a Sorrowfull Soule», utkommo 1614 och voro de sista av Byrd's arbeten som utgavos under hans livstid. Han dog 1623.

Förutom kyrkomusikaliska verk skrev Byrd en mängd klavér-

musik, närmast för virginalen. I samlingsverket: »The Fitz-William Virginal Book» har Byrd ej mindre än 59 kompositioner, vidare åtta i »Parthenia» samt i »Benjamin Cosyn's Book» och »Will Foster's Book», samt slutligen återfinna vi enbart kompositioner av Byrd i: »Lady Nevill's Book». Denna sistnämnda finns, mig veterligt, ännu ej utgiven, originalet förvaras i Eridge Castle's bibliotek. Egendomligt nog äro inga av Byrd's verk upptagna i »Mulliner Book».

Av intresse kan det vara att veta, att prof. Bantock, (Novello) utgivit en del av dessa verk i en samling med modern notation. Bl. a. ingår i denna tre danser ur »Fitz-William Virginal Book».

I betraktande av Byrd's romersk-katolska övertygelse kan man antaga, att han skall ha efterlämnat rituella verk — så är ock fallet, ty vi ha ännu tre mässor av hans hand i behåll, vilka var för sig rymma stora skönhetsvärden. Dessa utkommo antagligen redan 1588. Den första av dessa tre utgavs i nytryck 1901 av R. & T. Washbourne och är destämmig, den andra, g-mollmässan, är fyrstämmig, och har utkommit på Novello, samt den tredje, femstämmiga, har utgivits av den kände engelske musikforskaren Dr. R. Terry.

Byrd har också skrivit musik för den reformerta kyrkan. Vi återfinna bl. a. en sexstämmig sångsättning i d för högmässogudstjänst, vilken likväl ej står på samma musikaliska nivå som hans övriga kyrkliga verk.

Bland hans anthems vill jag här endast nämna de tre mest kända: den femstämmiga »O Lord, turn Thy wrath», i F, den sexstämmiga: »Sing joyfully unto God», i C, vilken blivit transponerad en kvart uppåt (till F), och slutligen den femstämmiga: »Bow thine ear», vars ursprungliga namn var »Civitas Sancti Tui» i »Cantiones Sacræ» I. Denna sistnämnda har transponerats från F till G. Alla tre ha återutgivits av prof. Bantock.

William Byrd, som var ett av Englands största namn inom kyrkomusiken, var totalt bortglömd under många år. Först på sistone ha hans verk åter kommit till heders, och det är önskvärt, att ej enbart de musikhistoriskt intresserade taga del av dessa värdefulla verk.

Gunhild Schedin.

Recensioner.

Liturgiskt.

Den svenska högmässaordningen, II uppl. Gleerups förlag. Pris 25 öre.

Den renässans som kyrkans sång och musik, liturgi och arkitektur i vår tid upplever sätter en mångfald

spår efter sig i litteraturen. Detta är ett glädjande och förhoppningsfullt tecken, ty det bär vittne om arbetsglädje och brinnande nitälskan för kyrkans bästa. Det visar ock, att den svenska kyrkan besinnat sig på sitt rika arv.

Mot bakgrunden av detta förhål-